

RENAȘTEREA

ORGAN NAȚIONAL-BISERICESC SĂPTĂMÂNAL

Abonamentul anual: 400 Lei.

Director: Dr. I. MATEIU

Redacția și Administrația:
Cluj, Piața Cuza Vodă Nr. 3.

Bun de imprimat

Trecut în registrul special dela Tribunalul
Cluj, Secția III, sub Nr. 111—1938.

„Fii celor orfani ca un
tată și ca un bărbat pen-
tru mama lor, și vei fi
ca un fiu al celui Prea
Înalt și te va iubi pe tine
mai mult decât mama sa.“

Isus Hiel lui Sirah 4, 10.

ALEGEREA NOULUI PATRIARH

Colegiul electoral pentru alegerea noului Patriarh al Bisericii naționale a fost convocat pe ziua de 30 Iunie c. Faptul va constitui o dată istorică în analele ortodoxiei românești, de oare ce este cea dintâi alegere care se săvârșește dela înființarea Patriarhatului.

Se știe anume, că fericitul în Domnul Miron Cristea promise suprema demnitate ierarhică în 1925 nu prin vr'o alegere, ci prin înălțarea scaunului arhiepiscopesc și mitropolitan al Ungro-Vlahiei, în virtutea unei legi speciale, la rangul de scaun patriarhal. Astfel Mitropolitul primat al României deveni, prin voința națională și cel dintâi Patriarh al Țării.

Aceeași lege specială prevedea însă, că pe viitor alegerea Patriarhului se va face de un *colegiu electoral*, compus atât din membrii adunării bisericești, îndreptățiți a alege pe Arhiepiscopul și Mitropolitul Ungro-Vlahiei, cât și din membrii ortodocși ai Corpurilor Legiuitoare.

Legea de organizare unificată a Bisericii, apărută curând tot în acelaș an, 1925, preciza că adunarea bisericească electorală se compune din membrii congresului național bisericesc și aceia ai adunării eparhiale unde s'a produs vacanța.

Prin urmare, la alegerea din 30 Iunie c. vor lua parte deputații congresului național bisericesc, ai adunării arhiepiscopiei Bucureștilor, membrii ortodocși ai Corpurilor Legiuitoare, câțiva membri de drept clerici și mireni în virtutea înaltelor demnități ce le ocupă în Stat și în fine membrii Sf. Sinod. Cu alte cuvinte, cea mai impunătoare reprezentanță națională din câte cunoaște organizația noastră de Stat.

Această trăsătură esențială a ei, caracterizează semnificația deosebită a scaunului patriarhal în viața Statului și neamului românesc.

De aceea, este firesc să pri-

vească țara întreagă spre alegerea ce va avea loc, cu un sentiment sporit de ordin religios și național. L-am văzut de altfel subliniat în Mesagiul regal cu care s'a deschis nouile Corpuri Legiuitoare, și mai ales în proiectul de răspuns al Senatului, care ținea să spună următoarele, prin graiul înțelept al raportorului, marele literat I. Al. Brătescu-Voinești:

„Biserica Română înălțată, potrivit cu vechile sale drepturi, la rangul de Patriarhie, așteaptă dela buna noastră chibzuire un înlocuitor al aceluia, care cu înțelepciunea de vlăstar al nobiliei țărănime ardelenă, a știut să fie, cu jertfa însași a vieții sale, până la sfârșit, bunul sfetnic al Majestății Voastre. Împreună cu reprezentanții națiunii din Adunarea Deputaților, credem că vom ști să facem o alegere care va arăta, că în domeniul Bisericii, așa de scumpă sufletului nostru în ambele ei forme, *spiritul de înnoire* a cărei expresie este însași Majestatea Voastră, își va afla *cuvântul manifestare*.“

Iată dar, o afirmare solemnă și din partea Maturului Corp, că înțelege să dea alegerii de Sâmbăta viitoare importanța excepțională pe care ea o are în marea acțiune de transformare radicală a României de astăzi.

La rândul lor, mandatarii clerici și mireni ai Bisericii, conștienți de rolul determinant ce-l au în acest act istoric, nu vor ezita un moment spre a fi la înălțimea răspunderilor grele, dictate de *tradițiile sfinte* ale vieții noastre religioase.

Patriarhatul este cea mai înaltă expresie spirituală a neamului, de unde trebuie să radieze fără întrerupere năzuințele mari de idealism creștin și înfrățire obștească, menite a călăuzi *Patria* pe drumurile fără greș ale adevărului, dreptății și iubirii.

Păzitor neadormit al tezaurului imens de ortodoxie românească, scaunul patriarhal îi va

spori strălucirea, continuând cu râvnă începuturile așa de nobile ale celui dintâi titular al lui.

Credincios fără rezerve *libertății Bisericii*, îi va păstra și desvolta orânduirea ei atât de înțeleaptă de astăzi, fiindcă au confirmat-o experiențele următoare de ieri și rodnicia necontestată de azi.

Biserica noastră nu este săracă în Ierarhi destoinici a împlini chemări de asemenea răspunderi covârșitoare. — Duhul sfânt va lumina pe cei chemați, să-și îndrepteze gândurile către acela, care prin personalitatea lui dominatoare, venerată și prețuită, va fi în măsură să fie un incomparabil cărmuitor *duhovnicesc* și deci un susținător neîntrecut al grandioasei opere de *renaștere națională*, începute de gloriosul Rege ortodox M. S. Carol II-lea.

Voci de presă din Germania.

Comunicarea d-lui prof. univ. Ioan Lupaș la al șaptelea congres internațional de istorie dela Zürich, ținută în ziua de 2 Septembrie 1938, cu subiectul „Kaiser Josef II und der Bauern-aufstand in Siebenbürgen“, a apărut în broșură, scoasă la München. (München, 1939, 20 pag.)

Profesorul universitar german I. Cornelius, scrie despre ea următoarele:

„Citind lucrarea istorică a d-lui profesor Lupaș, sunt cu totul copleșit de profunda impresie ce mi-a făcut uciderea lui Horia. Este cu totul înfiorător de a-i fi schingiuit printr'o astfel de nedreptate strigătoare la cer, Este anevoie de înțeles pentru ce împăratul, care în aparență fusese așa de binevoitor față de cei răsvrațiți, s'a lăsat înduplecat să-și încarce sufletul cu o astfel de răspundere gravă — căci nu pot concepe să se fi purtat cu indiferență față de un asemenea supliciu.

„Expunerea vieții a autorului reușește a înlănțui simpatiile cititorilor cu desăvârșire de partea răsvrațiților și îi îndeamnă să se bucure că urmașii acestora și-au putut redobândi, la sfârșitul războiului mondial, locul ce li se cuvina“. (Müncher Neueste Nachrichten).

EVANGHELIA

Matei 8, 5—31.

Vindecând pe fiul sutașului din Capernaum, Mântuitorul a răsplătit o virtute, de care oamenii au o neapărată nevoie, ca să-și asigure o viață armonioasă: *virtutea supunerii*. Într'o societate, în care oamenii nu sunt pătrunși de întreagă importanța cuvintelor spuse de sutaș — „sunt om sub stăpânire“ — domnește cea mai jalnică anarhie, cu întreg convoiul de nenorociri sufletești și fizice, pe cari le poate provoca ura sălbatică a omului transformat în fiară.

„Sunt om sub stăpânire.“ Între poruncile, pe cari Dumnezeu le-a dat, scrise pe piatră, lui Moisi, cea dintâiu, care reglementează raportul omului către om, poruncește *supunerea*. Supunerea față de părinții trupești. Dar nu e greu de înțeles, că această supunere nu poate rămânea numai în cadrele înguste ale familiei. Ea e valabilă și în cadrele marelui familii, care e națiunea; datorăm supunere și celor mai mari în casa, pe care o numim patrie; ea trebuie să ne inspire atitudinea și față de părinții duhovnicești.

Evangelitele ne spun totul despre copilăria și tinerețea Mântuitorului în două cuvinte: „era supus.“ Marea hotărâre din grădina Ghetsimaniei a fost luată din ascultare față de Tatăl ceresc. Iar pilda Mântuitorului e confirmată în urmările ei binefăcătoare de bunăstarea, de fericirea, de progresul vădit al familiilor, al țărilor, al națiunilor, în sânul cărora se practică cu sfințenie ascultarea.

Totuși viața omenească e în neconținută frământare din pricina deselor conflicte grave între cei datorii să asculte și cei dotorii să poruncească. Unele dintre aceste răzvrățiri sunt nebune, ca a fiului risipitor; altele sunt poruncite de demnitatea omenească și sunt necesare tocmai în vederea restabilirii armoniei sociale. Căci supunerea decade în cea mai grea robie, poruncirea devine cea mai desfrânată teroare, dacă nu sunt puse în practică de suflete ca acela al sutașului: plin de credință în Mântuitorul.

Datoria de a ne supune și datorria de a porunci sunt chezașia bunei înțelegeri între oameni numai în măsura în care se hrănesc din credință.

I. G.

M. S. Regele Carol II. despre Mih. Eminescu.

În ședința solemnă a Academiei, ținută Vineri 16 I. c. pentru comemorarea lui Mihai Eminescu, M. S. Regele a rostit următoarea cuvântare:

„Pentru Mine a fost o datorie de a veni astăzi în mijlocul Domniilor Voastre la comemorarea lui Mihai Eminescu.

S'a vorbit mult despre el și se va mai vorbi.

Importanța lui în istoria culturii românești este aceea, că a fost primul care a dat țării o absolută încredere în forțele ei intelectuale.

După încercările atât de frumoase și atât de laudabile, ale lui Vasile Alexandri, ale cărui poezii însă aveau un sub-

strat de civilizare, aș putea zice, a poeziei populare, a venit acest mare poet, care ne-a dat pentru prima dată, o producție intelectuală românească, a cărei valoare i-a dat puțința fără greutate, să treacă peste hotarele țării.

In cursul ascendent al culturii românești, Eminescu înseamnă deci una din pietrele de hotar cele mai importante.

De aceea am venit și de aceea mulțumesc și Academiei pentru comemorarea pe care o face astăzi — comemorare care o cinstește, — cinstind pe cel mai mare poet al țării românești.“ (Aplauze prelungite).

Convocarea colegiului pentru alegerea noului Patriarh.

— Textul Mesagiului Regal. —

M. S. Regele a semnat următorul mesagiu pentru convocarea colegiului electoral în vederea alegerii Patriarhului Bisericii ortodoxe române:

Prea Sfințiți Părinți,

Domnilor membri ai Colegiului electoral pentru alegerea episcopilor, Mitropoliților și a Patriarhului Bisericii ortodoxe române.

Colegiul electoral pentru alegerea episcopilor, arhiepiscopilor, mitropoliților și a Patriarhului Bisericii ortodoxe române, fiind convocat pe temeiul art. 12 din legea pentru organizarea Bisericii ortodoxe române și potrivit art. 9 alineatul j. din statutul aceleiași legi, pentru a proceda în ziua de 30 Iunie 1939, la alegerea de Arhiepiscop al Bucureștilor și Mitropolit

al Ungro-Vlahiei și în conformitate cu art. 2 din legea pentru ridicarea Scaunului arhiepiscopal și Mitropolitan al Ungro-Vlahiei, ca Primat al României, la rangul de Scaun Patriarhial, pentru alegerea de Patriarh al Bisericii ortodoxe române,

Eu declar deschisă această ședință a Colegiului electoral.

Dat în București, la 1939.

CAROL R.

Ministrul Cultelor și Artelor,
Dr. N. ZIGRE

Componența colegiului electoral.

Ministerul Cultelor și Artelor a făcut o adresă celor două adunări legiuitoare prin care le cere să-i înainteze de urgență tablouri de toți membrii orto-

docși ai acestor adunări, în vederea convocării lor pentru alegerea Patriarhului.

Convocările vor fi făcute de Sf. Sinod.

În afară de parlamentarii ortodocși vor mai lua parte la alegere membrii Sf. Sinod, membrii delegați ai eparhiilor, membrii de drept în colegiul electoral (Președintele Consiliu-

lui de miniștri, ministrul de culte, președintele Senatului, președintele Camerii, primul președinte al Inaltei Curți de Casație, președintele Academiei Române, rectorii universităților și decanii facultăților de teologie) și membrii adunării eparhiale a arhiepiscopiei Bucureștilor.

CONFERINȚE PASTORALE

Conferința preoțească din tractul Bistrița.

În zilele de 3 și 4 Iunie a. c. a avut loc conferința preoțească de primăvară a preoților din tractul Bistriței.

Sâmbătă — 3 Iunie — s'a oficiat serviciul Vecerniei, iar Duminecă — 4 Iunie — Utrenia și Sf. Liturghie în sobor; răspunsurile au fost date de Soc. corală „Mihai Viteazul“ de sub conducerea prof. Erwin Lurtz dela liceul „Al. Odobescu“. La sfârșitul Liturghiei a predicat în fața unui numeros public vrednicul preot T. Ciuruș din Rusul-Bârgăului, despre „Lepădarea de sine“. Omul se renaște pentru un cer nou și pentru un pământ nou — după cum spune Sf. Scriptură. Suferința apropie pe om de Dumnezeu: „fiii lumii suferă fără nici un scop, iar fiii lui Dumnezeu suferă pentru fericire“.

După încheierea Sf. Liturghii a conferențiat C. S. preot-prof. Ioan Bunea Năsăud, tratând subiectul: „Ortodoxia, păstrătoarea etnicității neamului românesc și rolul păturii intelectuale în propovăduirea și întărirea ortodoxiei“. A arătat sacrificiile mari pe care le-au adus Voevozii români pentru întărirea Bisericii și chiar evenimente cari s'au petrecut în jurul Bistriței, cum a fost în secolul al XVI-lea Episcopul Atanasie, care a condus un atac împo-

triva Sașilor din Bistrița. Apoi rolul naționalist al preoților din timpul lui Horia, Cloșca și Crișan, amintind pe preotul Vasile din Pintic și Simion din Lupșa, care citeau ordinele lui Horia poporului și-l îndemneau la luptă pentru desrobire.

Combate în ultima parte a conferinței D-Sale tendințele unor oameni adepți ai marxismului-comunist de a distruge granițele națiunilor. Aduce argumente biblice prin care arată că Dumnezeu a împărțit pe oameni în națiuni (Fapt. Ap. 17, 26).

S'au continuat apoi desbaterile conferinței în localul Cercului Cultural, unde pâr. prof. Victor Mureșan a deschis ședința, mulțumind P. C. preoți pentru că au răspuns la chemarea făcută, precum și d-lor Dr. Ioan Lazăr, Bejan Atanasie, Pavel Ioan și căpitan Grigoriu, comandantul gărzilor F. R. N. județul Năsăud, cari au luat parte ca reprezentanți ai mirenilor.

P. C. Sa a evocat figura I. P. S. S. Patriarh Dr. Miron Cristea și a prof. Dr. Andrei Buzdug, dispăruți de curând din slujba Domnului Isus Hristos.

Se relevă faptul îmbucurător că în acest protopopiat s'au înființat două parohii noi: Corvineași și Ilva-Mare, iar numărul preoților s'a înmulțit, adăugându-se forțe tinere și noi.

FOILETON

Contribuția Bisericii noastre la opera școlară din ținutul Bistriței.

I. de Pr. T. CIURUȘ

Biserica creștină ca așezământ dumnezeiesc pentru sălășluirea împărăției cerului în inimile omenești, a fost și va fi în toate timpurile și un izvor nesecat de îndemnuri pentru creațiuni de ordin literar, artistic și cultural. Cu cât împrejurările materiale erau mai favorabile cu atât și cultura respectivului popor eră îndrumată spre o încununare mai strălucită. Dovadă ne este trecutul popoarelor conlocuitoare cu noi și totodată și stăpânitori împilatori a căror cultură eră continuu alimentată din belșugul prisosințelor ce li se îmbiau de către stăpânire. Și dacă biserica romano-catolică a regatului ungar sau cea calvină ori ev.-lut. a stăpânirilor ce au urmat erau subvenționate de către conducători, cu atât mai strălucită apare Biserica noastră strămoșească care, înălțându-se din văltoarea vremurilor apuse și pline de prigoniri până la moarte, a știut totuși să-și hrănească fiii săi cu lumina culturii. Istoria bogată în astfel de dovezi ne spune deci cu drept cuvânt că, începutul cultural al poporului nostru l-a făcut și desăvârșit Biserica.

Sub diferitele aspecte culturale a căror început este aflat în Biserică, se înțelege în mod natural și una dintre cele de frunte așezăminte culturale: școala. Și cum școala s'a deșteptat pe arena culturală a neamului în tinda bisericuțelor noastre din trecut, noi ne facem o plăcută datorie de-a scoate din hârtiile îngălbenite de mucegaiul vremii, flacăra luminițelor de pe la sate la licărirea cărora se învățau fiii neamului nostru asuprit a scrie slovele dulcelui grai românesc. Orice contribuție în acest scop, fie ea cât de neînsemnată și mică, ne va încredința tot mai tare în adevărul că: unitatea sufletească a poporului nostru s'a creat și ocrotit — în butul tuturor vitregiilor — sub aripa Bisericii strămoșești. Și după ce s'au ivit zorii unor vremuri mai potrivite, am căutat ca toate popoarele înțelepte, să clădim școala românească. Ea a apărut pretutindenea ca o sfântă jertfă a suferințelor și dărniciilor românești. Nu s'a pus în cumpănă nici o pedecă ce ne obvenea pentru a desechilibra avântul poporului, întru îndestularea setei după carte. Căci prin această carte el își putea îmbogăți limbă sa dulce românească, pe care o iubea mai mult chiar decât viața sa. Astfel cu bună dreptate afirma învățatul istoric italian Bonfini înainte de aceasta cu mai bine de 400 ani următoarele: „Așa s'au sbuciumat Românii, încât

îți pare că s'au luptat mai mult pentru limbă, decât pentru viață.“¹⁾

Considerând deci dragostea și jertfa depusă de neamul nostru întru desvoltarea curentului școlar în vremurile de tristă viețuire sub stăpânirea ungurească și având în vedere puterea covârșitor de mare ce-a insuflat în inimile Românilor Biserica noastră strămoșească, pentru a da calca cea dreaptă acestui avânt după carte prin școală ca instituție: în cele următoare voi căuta să înfățișez nenumăratele piedeci, jertfe și lovituri ce a întâmpinat în protopopiatul Bistriței. Fac această încercare cu convingerea sfântă și neclintită că, aduc un mic prinos de recunoștință pentru toți acei bărbați din acest ținut românesc cari prin ostenele lor au ajutat la clădirea temeliei nezdruincate a sufletului românesc.

Pentru a evidenția contribuția ținutului acestuia în privința desvoltării vieții școlare, cred de bine a face o scurtă reprivire asupra începuturilor acestei vieții în Ardeal.

Viața poporului Român din începuturile lui primitive și până în vremea încheierii definitive, a fost vecinic tulburată de invaziile străinilor: așa că, lipsa de liniște și siguranță a vieții n'a lăsat să se desvolte ideea de școală. După așezarea Ungurilor în părțile Ardealului și după ce reușesc să

¹⁾ „Din carnetul unui dascăl“ de Ion Mateiu, p. 9.

Președintele Serviciului social, d. Ioan Pavel aduce laude celor care au predicat și conferențiat, relevând faptul că dacă preoții astăzi se bucură de un prestigiu, el se datorește

culturii lor superioare.

La propuneri s'au discutat modalitățile în care s'ar putea clădi o casă parohială în Bistrița.

Prof. IOAN ROMAN, Bistrița.

INFORMAȚIUNI

Convocarea Sf. Sinod. I. P. S. Mitropolit Nicodem al Moldovei, a convocat membrii Sf. Sinod în ședință extraordinară pe ziua de 26 I. c., la ordinea zilei fiind chestiunea alegerii noului Patriarh.

Nu ne îndoim, că Sf. Sinod va lua hotărârile cele mai chibzuite, așa cum le dictează supremele interese ale Bisericii noastre ortodoxe. Alegerea noului cărmuitor trebuie să fie o sărbătoare a țării întregi, prin unanimitatea și însuflețirea cu care ea se va săvârși sub călăuzirea Duhului Sfânt.

Mitropolia Olteniei. Ministerul Cultelor și Artelor a întocmit proiectul de lege pentru înființarea Mitropoliei Olteniei, cu reședința la Craiova. Ca episcopii sufragane îi vor aparține cea dela Argeș, denumită pe viitor de Argeș-Râmnic, și cea dela Caransebeș, al cărei sediu va fi mutat la Timișoara. Proiectul a fost înaintat Sf. Sinod spre a-și da avizul asupra lui.

Noul președinte al Senatului. Maturul corp respingând cu 88 voturi contra 49 Regulamentul intern propus de birou, dl prof. N. Iorga și-a dat demisia din demnitatea de președinte. În locul dsale a fost ales dl Const. Argetoianu, consilier regal.

Predici premiate. În sesiunea ordinară din acest an Academia Română a ținut să acorde premiul Eufemia și Ioan Andrei în valoare de 3500 Lei păr. Andrei Eftimie din Lunca-Murășului, pentru volumul de predici „Din fața sf. Altar.” Relevăm faptul cu toată bucuria, și trimitem

păr. Eftimie toate felicitările noastre pentru distincția conferită de supremul areopag al culturii românești.

Un nou consilier regal. În Monitorul Oficial a apărut decretul prin care d. prof. A. C. Cuza din Iași, este numit de către M. S. Regele Carol II-lea membru al Consiliului de Coroană. Această suverană cinstită a bătrânului luptător naționalist este primită de opinia publică a Țării cu deosebită satisfacție.

Un ctitor de biserică. D-l general Georgescu-Pion, comandantul diviziei 20 din Tg.-Murăș a luat inițiativa zidirii unei biserici ortodoxe în orașelul Seini din jud. Satu-mare, unde sunt trei biserici minoritare și una greco-catolică. Inimosul general pe care-l cunoaștem ca un luptător devotat pentru neam și lege în văile Murășului, duce acelaș avânt nobil și în regiunile, unde l-a chemat datoria de apărător al graniței amenințate. Li dorim dorim din tot sufletul izbândă deplină și la Seini, spre slava ortodoxiei noastre.

Inaugurarea Serviciului Social în ținutul Someș. Duminica trecută a avut loc în sala festivă a Rezidenței din Cluj inaugurarea festivă a activității Serviciului Social din ținutul Someș. A participat un public număos în frunte cu P. S. S. Episcop Nicolae Colan și Iuliu Hossu, d. rezident regal C. Tătaru, capii autorităților și așezămintelor de cultură. P. S. Episcop Nicolae Colan a rostit o cuvântare impresionantă arătând cât de mult se bucură Biserica de această operă, care în trecut

i-a aparținut ei, de aceea și înțelege s'o susțină cu tot sufletul. Au mai vorbit d. prof. I. Hațieganu, directorul S. S. al ținutului, d. I. Moga, inspectorul ținutului, d. rezident regal C. Tătaru. După masă s'a inaugurat Căminul cultural din comuna Mocui în cadrul unor serbări populare. Nădăjduim, că sub conducerea Astrei, Serviciul Social va da cele mai bune roade în toate cele trei ținuturi din Ardeal și Banat.

Expoziția Eminescu din Cluj. Aniversarea de 50 ani dela moartea genialului poet a prilejuit organizarea unei expoziții de către directorul Bibliotecii universitare d. Ion Mușlea într'una din sălile destinate acestui scop. Deschiderea s'a făcut în ziua de 15 I. c. în prezența unui public ales și număros. A conferențiat prof. D. Popovici despre „Titanismul în opera lui Eminescu”, după care cei de față au trecut la vizitarea expoziției, unde au putut vedea scrisori originale, manuscrise fotografiate, diferite ediții de poezii în românește și în mai multe traduceri, colecții de ziare și reviste la cari a scris Eminescu, drumurile lui prin Ardeal însoțite de fotografii interesante etc.

Recomandăm cititorilor noștri vizitarea acestei frumoase expoziții, care este un omagiu pios adus de Ardeal, celui ce l-a iubit și l-a apărut cu atâta căldură și prestigiu răsunător.

† Generalul N. Condiescu. Duminica trecută a fost înmormântat în comuna Grozăvești lângă Craiova, generalul N. Condeescu, președintele Societății Scriitorilor români, având abia 58 de ani. Defunctul eră înzestrat cu superioare însușiri intelectuale și morale, reușind să facă repede o strălucită carieră militară. A fost bibliotecarul M. S. Regelui, pe care l-a însoțit în 1922 într'o lungă călătorie în jurul lumii. Regretatul general și-a vădit talentul de scriitor în câteva volume de proză,

foarte bine primite de critica literară. Suflet ales și sensibil de român și creștin, dispariția lui a lăsat mâhniri firești în societatea care l-a apreciat și l-a iubit. Dumnezeu să-l odihnească cu cei dreپți.

Regimul din Bohemia și Moravia. Berlinul a publicat un decret recent, prin care reprezentantul Reichului la Praga este autorizat a dizolva organele de conducere autonomă cehe, să instaleze noi organe de direcție, să controleze administrația, să ceară prezentarea actelor ori cărei organizații și să confiște bunurile lor. Hotărârile sunt fără apel și nu trebuie motivate. Pe cât se vede „protectoratul” devine din ce în ce mai sever pentru Cehii cari l-au acceptat.

BIBLIOGRAFIE

Episcop Nifon Criveanu: Impărăția Muncii. București, 1939. 158 pagini. Prețul Lei 40.—.

P. S. Episcop al Hușilor cuprinde într'un volum, elegant tipărit la Tipografia Cărilor Bisericești, 23 cuvântări rostite cu diferite prilejuri solemne. Și din acest volum se desprinde o deosebită sensibilitate creștină, care privește problemele dela ordinea zilei în lumina evangheliei Domnului. Un stil literar înflorit dă acestor rostiri arhieresti o mireasmă proaspătă de lucruri cerești. Ce lectură minunată pentru clerici și mireni, într'un veac al tendințelor de renaștere spirituală. O recomandăm stăruitor cititorilor noștri.

„Biserica ortodoxă română” Nr. 3—4 pe Martie-Aprilie 1939. București. Direcția revistei închină acest număr amintirii fericitului în Domnul Patriarh Miron. P. S. arhieru Emilian Antal descrie ultimele zile de viață și sfârșitul înaltului Ierarh la Cannes. Păr. diacon Gh. Moiescu

destrame cnezatele românești și să stăpânească cu deplină volnicie; legile țării și domniile de pământ prin sistemul iobăgiei, împedecau orice nizuință de a ține pas în cultură alături de neamurile conlocuitoare. Singura școală ce-o făceau pe atunci fiii neamului nostru, cră aceea pe care o urmau candidații la preoție. Pentru a putea primi darul acesta, tinerii alergau la călugării mănăstirilor de prin văile ascunse și aci își dobândeau primele și necesarele cunoștințe în ale cititului eventual și al scrisului.

Situația aceasta era în deplină înflorire în veacul al XV și începutul veacului al XVI, când manuscrisele și mai târziu tipăriturile în limba slavonă, erau în apogeul dezvoltării lor. Ni s'a păstrat în acest ținut un manuscris slavon de Tetraevangheliu din anul 1511, de prezent în biblioteca mea, care dovedește cum se făcea și aici ca pretutindeni învățătura clericilor.

Singură biserica din Brașov, ca una ce s'a învrednicit din darurile bogate ale unor domnitori plini de râvnă pentru ortodoxie și românism ca Neagoie Basarab și următorii lui, a putut să urmeze pilda fraților de peste Carpați și să întemeieze în tinda bisericii sale o școală curat românească, menționată pela 1495. Pentru restul Ardealului se aștepta crearea de școli numai din partea stăpânirii, întrucât sărăcia poporului înso-

țită de opreliștea deșteptării sale, nu puteau răspunde acestei îndătoriri.)

Norocul a vrut ca deodată cu ideea de reformă aruncată de Huss și urmașii lui, reformațiunea să prindă rădăcini puternice în Ardeal și în vremea principatului reformat-calvin să se deștepte Români din letargia asupririi seculare. Datorită hussitismului se traduc la noi în formă de manuscrise, cărțile sfinte în Maramurăș și alte părți, constituind cea dintâi manifestare a culturii și limbii românești. Mai târziu Sașii, în dorința de-a câștiga pentru îmbunătățirea ideilor lor reformatoare și pe Români, au tipărit la 1544 prima carte românească numită „Catechismul lutheran”. Scopul acestei cărți nu era nici decum deșteptarea culturii noastre, ci răspândirea învățăturilor lutherane ce le cuprindea și pentru a fi mai accesibile s'au îmbrăcat în haina graiului românesc.

În zelul de propagare, apostolii reformațiunii au simțit trebuința unor focare de cultură, unde să fie instruiți viitorii conducători ai poporului nostru și așa iau naștere școlile din veacul al XVI la Lugoj, Caransebeș, Hațeg și Făgăraș. Natural aceste școli nu au putut avea caracter ortodox, întrucât susținătorii și conducătorii lor erau Ungurii, ei impuneau planul de învățământ și tot ei

1) „Opera culturală și educativă a Bisericii ortodoxe în viața poporului Român” de prof. I. Lupas.

numeau dascălii. Românilor însă li s'au deschis ochii și au văzut că și limba lor poate fi folosită în scris și că nu mai au trebuință de cea slavonă.

Această încredere în propria noastră limbă și mai ales posibilitatea de a avea „cuvântul lui Dumnezeu” — fie el și alterat — în graiul cel zilnic, a schimbat toată directiva culturală și școlară în drumul românismului curat. Ținutul acesta n'a avut prilej de astfel de școli, dar roadele binefăcătoare a introducerii limbii românești s'au simțit și pe aici. Trecerea din sclăvia limbii slavone la întrebuițarea limbii noastre nu s'au făcut repede, trebuind mai multă vreme până la deplina izbândă. De aceea vedem cum preoții încep a folosi în scrierea lor, cuvinte și românești și slavone. Ni s'au păstrat destule dovezi despre această situație: astfel în numitul Tetraevangheliu cu 150 ani mai târziu, adică la 1651, scrie un preot o însemnare românește și slavonește. Un alt preot anume Leontie, la 1749 scrie o tălmăcire a sfintei Liturghii în sens bogomilic, parte românește parte slavonește.) Dovadă că nici în jumătatea I-a a veacului XVIII încă nu se dase uitării limba slavonă. Mai avem o mulțime de date în privința aceasta, cari constau din însemnări-fie ale preoților, fie ale diecilor. Totuși aceste fapte sunt numai cele din urmă licăriri ale slavonismului de veacuri.

2) Ms. în posesiunea mea.

